

OPŠTA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA (1948)¹

UVOD

Budući da je priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice temelj slobode, pravde i mira u svetu;

budući da je nepoštovanje i preziranje prava čoveka imalo za posledicu akte koji su grubo vređali savest čovečanstva, i budući da je stvaranje sveta u kojem će ljudska bića uživati slobodu govora i ubeđenja i slobodu od straha i nestašice bilo proglašeno najvišom težnjom svakog čoveka;

budući da je bitno da prava čoveka budu zaštićena vladavinom prava kako čovek ne bi bio primoran da kao krajnjem sredstvu pribegne pobuni protiv tiranije i ugnjetavanja;

budući da je bitno da se podstiče razvoj prijateljskih odnosa između naroda;

budući da su narodi Ujedinjenih nacija ponovo potvrdili u Povelji svoju veru u osnovna prava čoveka, u dostojanstvo i vrednost čovekove ličnosti i u ravnopravnost muškaraca i žena i pošto su odlučili da unapređuju društveni napredak i poboljšaju uslove života u široj slobodi;

budući da su se države članice obavezale da, u saradnji s Ujedinjenim nacijama, obezbede opšte poštovanje i primenu čovekovih prava i osnovnih sloboda;

budući da je zajedničko razumevanje tih prava i sloboda od najveće važnosti za puno ostvarenje te obaveze,

GENERALNA SKUPŠTINA PROGLAŠAVA OVU OPŠTU DEKLARACIJU O PRAVIMA ČOVEKA

kao zajednički standard koji treba da postignu svi narodi i sve države da bi svaki pojedinac i svaki organ društva, imajući ovu deklaraciju stalno na umu, težio da učenjem i vaspitanjem doprinese poštovanju ovih prava i sloboda i da bi progresivnim državnim i međunarodnim merama osigurali njihovo opšte i delotvorno priznavanje i održavanje, kako među narodima samih država članica, tako i među narodima onih područja koja su pod njihovom jurisdikcijom.

Član 1.

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i svešću i treba da jedni prema drugima postupaju u duhu bratstva.

Član 2.

Svakome pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj deklaraciji bez ikakve razlike, kao što su rasa, boja, pol, jezik, vera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno poreklo, imovina, rođenje ili druge okolnosti. Dalje, ne sme se činiti bilo kakva razlika na osnovu političkog, pravnog ili međunarodnog položaja zemlje ili područja kojima neko lice pripada, bilo da je ovo područje nezavisno, pod starateljstvom, nesamoupravno, ili da se nalazi ma pod kojim drugim ograničenjima suverenosti.

Član 3.

Svako ima pravo na život, slobodu i ličnu sigurnost.

Član 4.

Niko se ne sme držati u ropstvu ili ropском odnosu; ropstvo i trgovina robljem zabranjeni su u svim njihovim oblicima.

¹ Opšta deklaraciju je usvojila i proglasila Generalna skupština UN Rezolucijom 217 A (III) od 10. decembra 1948. godine.

Član 5.

Niko se ne sme podvrgnuti mučenju ili okrutnom, nečovečnom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.

Član 6.

Svako ima pravo da svuda bude priznat kao pravni subjekt.

Član 7.

Svi su pred zakonom jednaki i imaju pravo, bez ikakve razlike, na jednaku zaštitu zakona. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova deklaracija i protiv svakog podsticanja na takvu diskriminaciju.

Član 8.

Svako ima pravo na delotvorna pravna sredstva putem nadležnih državnih sudova zbog dela kojima se krše osnovna prava koja su mu dodeljena u ustavu ili zakonu.

Član 9.

Niko ne sme biti podvrgnut samovoljnom hapšenju, pritvoru ili progonu.

Član 10.

Svako ima potpuno jednako pravo na pravično javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom koji će odlučiti o njegovim pravima i obavezama, i o osnovanosti svake krivične optužbe protiv njega.

Član 11.

1. Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da se smatra nevinim dok se na osnovu zakona krivica ne dokaže na javnom pretresu na kojem je imao sva jemstva potrebna za svoju odbranu,
2. Niko se ne sme osuditi za dela ili propuštanja koja nisu predstavljala krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu u vreme kada su počinjena. Isto tako ne sme se izricati teža kazna od one koja se mogla primeniti u vreme kada je krivično delo počinjeno.

Član 12.

Niko na sme biti izvrnut samovoljnom mešanju u njegov privatni život, porodicu, dom ili prepisku, niti napadima na njegovu čast i ugled. Svako ima pravo na zaštitu zakona protiv ovakvog mešanja ili napada.

Član 13.

1. Svako ima pravo na slobodu kretanja i izbora stanovanja unutar granice svake države.
2. Svako ima pravo da napusti bilo koju zemlju, uključujući svoju vlastitu, i da se vrati u svoju zemlju.

Član 14.

1. Svako ima pravo da traži i uživa u drugim zemljama utočište (azil) od proganjanja.
2. Na ovo se pravo niko ne može pozivati u slučaju gonjenja koje je zasnovano na nepolitičkom krivičnom delu ili delima protivnim ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Član 15.

1. Svako ima pravo na državljanstvo.
2. Niko ne sme biti samovoljno lišen svog državljanstva niti prava da promeni svoje državljanstvo.

Član 16.

1. Punoletni muškarci i žene, bez ikakvih ograničenja u pogledu rase, državljanstva ili vere, imaju pravo da sklope brak i da osnuju porodicu. Oni su ravnopravni prilikom sklapanja braka, za vreme njegovog trajanja i prilikom njegovog razvoda.
2. Brak se sklapa samo uz slobodan i potpun pristanak onih koji nameravaju da stupe u brak.
3. Porodica je prirodna i osnovna društvena jedinica i ima pravo na zaštitu društva i države.

Član 17.

1. Svako ima pravo da poseduje imovinu, sam i u zajednici s drugima.
2. Niko ne sme biti samovoljno lišen svoje imovine.

Član 18.

Svako ima pravo na slobodu misli, savesti i vere; ovo pravo uključuje slobodu promene svoje vere ili ubeđenja i slobodu da čovek sam ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, ispoljava veru ili ubeđenje učenjem, praktikovanjem, obredima i pridržavanjem.

Član 19.

Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; ovo pravo obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi obaveštenja i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice.

Član 20.

1. Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja.
2. Niko ne može biti primoran da pripada nekom udruženju.

Član 21.

1. Svako ima pravo da učestvuje u upravljanju javnim poslovima svoje zemlje, neposredno ili preko slobodno izabranih predstavnika.
2. Svako ima pravo na jednak pristup javnim službama u svojoj zemlji.
3. Volja naroda treba da bude osnova državne vlasti; ta volja treba da se izražava na povremenim i slobodnim izborima, koje treba sprovesti opštim i jednakim pravom glasa, tajnim glasanjem ili odgovarajućim postupcima kojima se obezbeđuje sloboda glasanja.

Član 22.

Svako, kao član društva, ima pravo na socijalno osiguranje i pravo da ostvaruje ekonomska, socijalna i kulturna prava neophodna za svoje dostojanstvo i za slobodan razvoj svoje ličnosti, uz pomoć države i putem međunarodne saradnje, a u skladu s organizacijom i sredstvima svake države.

Član 23.

1. Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravične i povoljne uslove rada i na zaštitu od nezaposlenosti.
2. Svako, bez razlike, ima pravo na jednaku platu za jednaki rad.
3. Svako ko radi ima pravo na pravičnu i zadovoljavajuću naknadu koja njemu i njegovoj porodici obezbeđuje egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja će, ako bude potrebno, biti upotpunjena drugim sredstvima socijalne zaštite.
4. Svako ima pravo da radi zaštite svojih interesa osniva sindikate i da stupa u njih.

Član 24.

Svako ima pravo na odmor i dokolicu, uključujući razumno ograničenje radnog vremena i periodično plaćene odmore.

Član 25.

1. Svako ima pravo na životni standard koji obezbeđuje zdravlje i blagostanje njegovo i njegove porodice, uključujući hranu, odeću, stan i lekarsku negu i potrebne socijalne usluge, kao i pravo na osiguranje za slučaj nezaposlenosti, bolesti, nesposobnosti, udovištva, starosti ili drugih slučajeva gubljenja sredstava za život usled okolnosti nezavisnih od njegove volje.
2. Majka i dete imaju pravo na naročitu brigu i pomoć. Sva deca, rođena u braku ili izvan njega, treba da uživaju istu socijalnu zaštitu.

Član 26.

1. Svako ima pravo na obrazovanje. Obrazovanje treba da bude besplatno, bar u osnovnim i nižim stepenima obrazovanja. Osnovno obrazovanje treba da bude obavezno. Tehničko i stručno obrazovanje treba da bude opšte pristupačno, a i više obrazovanje treba takođe da bude svima pristupačno na temelju sposobnosti.
2. Obrazovanje treba da bude usmereno ka punom razvitku ljudske ličnosti i očvršćavanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono treba da pomaže razumevanje, snošljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim i verskim skupinama, kao i delatnost Ujedinjenih nacija na održavanju mira.
3. Roditelji imaju prvenstveno pravo da biraju vrstu obrazovanja za svoju decu.

Član 27.

1. Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u njegovim koristima.
2. Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu ma od kojeg naučnog, književnog ili umetničkog proizvoda kojemu je autor.

Član 28.

Svako ima pravo na društveni i međunarodni poredak u kojem prava i slobode objavljeni u ovoj Deklaraciji mogu biti potpuno ostvareni.

Član 29.

1. Svako ima obaveze prema zajednici koja jedino omogućava slobodno i puno razvijanje njegove ličnosti.
2. U vršenju svojih prava i sloboda svako se može podvrgnuti samo onim ograničenjima koja su određena zakonom isključivo u cilju obezbeđenja nužnog priznanja i poštovanja prava i sloboda drugih i u cilju zadovoljenja pravičnih zahteva morala, javnog poretka i opšteg blagostanja u demokratskom društvu.
3. Ova prava i slobode ni u kojem slučaju ne mogu se primenjivati protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Član 30.

Ništa se u ovoj deklaraciji ne može tumačiti kao pravo ma koje države, grupe ili osobe da učestvuje u bilo kojoj delatnosti ili da vrši bilo kakvu delatnost usmerenu na rušenje prava i sloboda koji su u njoj sadržani.